

TẠP CHÍ

ISSN 1859 - 0810

Thiết bị Giáo dục

SỐ 159

KỶ 2 - THÁNG 12-2017

CƠ QUAN CỦA HIỆP HỘI THIẾT BỊ GIÁO DỤC VIỆT NAM

- ◆ Ứng dụng phần mềm Lecture maker trong dạy học môn Phương pháp dạy học toán ở tiểu học
- ◆ Tổ chức dạy học vật lí theo định hướng phát triển năng lực thực hành với thí nghiệm học sinh
- ◆ Ứng dụng các thiết bị di động giúp trẻ tiếp cận nội dung giải trí và học tập

BẢO HỘ QUYỀN TÁC GIẢ ĐỐI VỚI TÁC PHẨM LÀ GIÁO TRÌNH

Hà Thị Thảo, Hà Thị Thủy, Tạ Thị Thủy, Trần Mạnh Tú, Trương Văn Bằng*
Phạm Thị Thúy Liễu**

SUMMARY

Curriculum is an important resource in the teaching and learning process of the current training institutions. The protection of copyright in works is a curriculum that is necessary and deserving of attention, protection of copyrights to works as curricula as a reward worthy, encouraging the work spirit of the creators and contributes to limit the infringement of copyright. The paper focuses on the legal provisions on copyright protection and some common infringements on works as curriculums.

Keywords: Protection, copyright, work, curriculum.

Ngày nhận bài: 15/11/2017; Ngày phản biện: 17/11/2017; Ngày duyệt đăng: 21/11/2017.

1. Đặt vấn đề

Xã hội càng phát triển thì nhu cầu nâng cao đời sống tinh thần càng được quan tâm, con người luôn có nhu cầu tiếp thu cái mới và mong muốn bản thân có cơ hội được tiếp cận những sản phẩm trí tuệ hữu ích để nâng cao chất lượng cuộc sống, phát triển kinh tế - xã hội. Một trong những sản phẩm sở hữu trí tuệ được quan tâm và giúp người đọc có những kiến thức cơ bản trong quá trình học tập và làm việc là giáo trình. Giáo trình là hệ thống kiến thức về một bộ môn khoa học, xã hội, kinh tế, kỹ thuật... thường được dùng cho việc giảng dạy và là tài liệu học tập, nghiên cứu cho người học. Do vậy, bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình như là phần thưởng xứng đáng, động viên tinh thần làm việc cho người sáng tạo trí tuệ, nâng cao ý thức các chủ thể khi muốn đạt được thành quả thì phải lao động, sáng tạo, góp phần loại trừ có hiệu quả tình trạng xâm phạm quyền tác giả. Đồng thời, thông qua việc bảo hộ đã tạo cơ hội cho mỗi cá nhân thực sự phát huy được khả năng của mình đóng góp cho nền tri thức nhân loại, góp phần mở rộng cơ chế bảo hộ đa phương trong xu thế phát triển của thế giới hiện nay.

2. Pháp luật về bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình ở Việt Nam hiện nay

2.1. Quy định của pháp luật về bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình

Pháp luật về bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình ở nước ta hiện nay tương đối đầy đủ và đang ngày càng hoàn thiện, góp phần quan trọng không nhỏ trong việc tạo nên những sản phẩm

trí tuệ hữu ích.

Theo quy định tại khoản 1 Điều 6 Luật sở hữu trí tuệ năm 2005 sửa đổi, bổ sung năm 2009: "*Quyền tác giả phát sinh kể từ khi tác phẩm được sáng tạo và được thể hiện dưới một hình thức vật chất nhất định, không phân biệt nội dung, chất lượng, hình thức, phương tiện, ngôn ngữ, đã công bố hay chưa công bố, đã đăng ký hay chưa đăng ký*". Theo đó, bảo hộ quyền tác giả là giáo trình phát sinh không kèm theo bất kỳ việc đăng ký đặc biệt, nộp lưu, hoặc yêu cầu hành chính khác; ngay khi hình thức thể hiện được sáng tạo hoặc định hình, giáo trình được bảo hộ một cách tự động.

Tại Điều 13 Luật sở hữu trí tuệ năm 2005 sửa đổi, bổ sung năm 2009: "*Tổ chức, cá nhân có tác phẩm được bảo hộ quyền tác giả gồm người trực tiếp sáng tạo ra tác phẩm và chủ sở hữu quyền tác giả*". Theo quy định này thì mọi cá nhân có tác phẩm là giáo trình đều được pháp luật bảo hộ quyền tác giả một cách bình đẳng, không có sự phân biệt về độ tuổi, trình độ văn hóa, giới tính, tôn giáo, dân tộc hay các điều kiện nào khác.

Căn cứ vào các quy định tại khoản 1 Điều 6, Điều 14, Điều 15 Luật sở hữu trí tuệ năm 2005 sửa đổi, bổ sung năm 2009, giáo trình được bảo hộ phải đáp ứng đầy đủ các yếu tố: giáo trình phải được thể hiện dưới hình thức vật chất nhất định; giáo trình là kết quả của hoạt động sáng tạo do chính tác giả tạo ra; nội dung giáo trình không trái với quy định của pháp luật.

Như vậy, quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình chỉ được bảo hộ khi đáp ứng đầy đủ các điều kiện theo quy định của pháp luật.

* SV Khoa Luật - Trường Đại học Vinh

** TS. Khoa Luật - Trường Đại học Vinh

2.2. Thực trạng về bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình ở Việt Nam hiện nay

Giáo trình thường được xuất bản chủ yếu tại các Nhà xuất bản trực thuộc các trường đại học trong cả nước và một số nhà xuất bản khác. Điều này là cơ sở cho việc khuyến khích sự sáng tạo sản phẩm trí tuệ là giáo trình của cán bộ, giảng viên nhà trường. Đồng thời, cung cấp kịp thời nguồn tài liệu trong việc nghiên cứu giảng dạy của giáo viên và học tập của học sinh, sinh viên. Hằng năm, số đầu sách và lượng giáo trình được xuất bản trong cả nước có xu hướng gia tăng, đa dạng về các lĩnh vực và đa số các tác giả đều cam kết bản quyền khi đăng ký xuất bản. Theo Ths. Cao Thị Ánh Tú - Biên tập viên Nhà xuất bản Đại học Vinh: *"Mỗi năm, lượng đầu sách giáo trình được đăng ký bản quyền và xuất bản tại đơn vị có khoảng từ 30 - 40 đầu sách, nếu tính cả sách liên kết thì có khoảng 80 đầu sách được xuất bản và trong thời gian tới lượng đầu sách được xuất bản có xu hướng tăng thêm"*.

Trước nhu cầu tìm hiểu nguồn tri thức rộng lớn của đông đảo các tổ chức, cá nhân, hoạt động bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình hiện nay đang ngày càng được quan tâm, được bảo đảm thực hiện và được bảo vệ, và đã đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ. Nhìn chung, từ người biên soạn giáo trình, nhà xuất bản, cơ quan chủ quản, cơ quan quản lý Nhà nước cũng như độc giả đều có ý thức trong việc giữ gìn, tôn trọng và thực hiện nghiêm chỉnh các quy định pháp luật về quyền tác giả. Cụ thể:

- Về phía tác giả của giáo trình đã chủ động trong quá trình nghiên cứu, sáng tạo ra tác phẩm đồng thời có ý thức bảo vệ giáo trình của mình như: áp dụng các biện pháp ngăn chặn các hành vi xâm phạm, khai thác trái phép quyền tác giả, hay sử dụng các biện pháp công nghệ để dễ quản lý.

- Về phía nhà xuất bản chịu trách nhiệm trong việc xem xét, đánh giá tính chính xác về bản quyền của tác phẩm, áp dụng các biện pháp chuyên môn để kiểm tra tính chính xác về bản quyền như đọc sơ duyệt bản thảo; thành lập hội đồng nghiệm thu; trong quá trình biên tập thì người biên tập chịu trách nhiệm trên từng trang của bản thảo, nếu phát hiện có vấn đề về bản quyền thì tiến hành xử lý theo quy định pháp luật.

- Về phía thư viện và cơ quan chủ quản, nhà trường cũng như các cơ quan quản lý nhà nước có thẩm quyền đang ngày càng nâng cao vai trò trong việc quản lý, thực hiện hiệu quả các biện pháp bảo hộ quyền tác giả và xử lý nghiêm những hành vi vi phạm.

- Về phía độc giả tiếp cận các tác phẩm là giáo trình chủ yếu là học sinh, sinh viên, giảng viên. Thông qua việc đọc sách báo, tìm hiểu những nguồn

tri thức đa dạng, độc giả đóng vai trò quan trọng và chiếm phần lớn trong việc phát hiện ra những hành vi xâm phạm.

Một số hành vi phổ biến xâm phạm đến quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình:

Hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình hiện nay vẫn diễn ra ngày càng phổ biến gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến quyền tác giả. Có thể kể đến các hành vi như:

- Sao chép, sử dụng tác phẩm là giáo trình để kinh doanh thu lợi nhuận khi không được phép của tác giả, chủ sở hữu; sinh viên, học sinh đa phần sử dụng giáo trình phổ thông để học hoặc dùng để nghiên cứu khoa học nhưng lại sao chép nội dung giáo trình vào bài làm của mình mà không trích dẫn.

- Việc xuất bản giáo trình vượt quá mức quy định theo giấy phép xuất bản hoặc hành vi "in lậu" với mục đích thương mại; hoặc hành vi đánh cắp tác phẩm là giáo trình của người khác để công bố, đăng ký bản quyền cho mình điều này gây thiệt hại trực tiếp đến quyền nhân thân và quyền tài sản của tác giả.

Hành vi xâm phạm nêu trên có thể xuất phát từ các nguyên nhân:

- Sự quản lý chưa thường xuyên của các cơ quan có thẩm quyền;

- Một số quy định pháp luật về bảo hộ quyền tác giả còn nhiều kẽ hở dẫn đến đối tượng đã lợi dụng để thực hiện hành vi xâm phạm;

- Nhận thức còn chủ quan của tác giả về quyền lợi của mình khi sáng tạo ra tác phẩm;

- Các chế tài xử lý vi phạm chưa đủ mạnh nên mặc dù đã bị xử lý về hành vi xâm phạm nhưng vẫn tiếp tục tái diễn;

- Mức lợi nhuận lớn từ việc in ấn, kinh doanh giáo trình phổ thông mà không phải bỏ tiền để mua bản quyền;

- Đối tượng tiếp cận chủ yếu là học sinh, sinh viên - chưa có thu nhập nên việc sử dụng giáo trình phổ thông vừa là nhu cầu giảm bớt chi phí, vừa đáp ứng được mong muốn tìm hiểu nguồn kiến thức rộng lớn;

- Nhận thức chủ quan việc giáo trình được bảo hộ tự động nên không đăng ký quyền tác giả, là cơ sở cho việc lợi dụng để công bố tác phẩm không phải của mình.

3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm giáo trình

Để hạn chế những bất cập trong bảo hộ quyền tác giả thì việc đưa ra các giải pháp hữu hiệu để nâng cao việc bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm Giáo trình là điều cần thiết. Ngày 26/10/2016, tại hội thảo với chủ đề "Hoạt động đại diện quyền tập thể quyền tác giả, quyền liên quan - thực trạng và giải pháp" Nhạc sĩ Phó Đức Phương - Giám đốc Trung tâm

Bảo vệ
"Chính
trí tuệ
năm m
giải ph
định củ
Xu
giải ph
giả. Th
luật còn
và áp d
vào thực
quy định
- Gi
giả thông
định rõ
cách khác
- Q
thông n
nhân thân
quyền tác
thể quyền
- Cá
đề đối v
Đồng thờ
vấn đề ph
hành quy
- Vi
phù hợp v
Việt Nam
sở hữu trí
triển hệ th
phần bảo h
Ngoài
giả cần có
việc nâng
tác giả là r
tổ chức thu
phổ biến ki
giả, chủ sở
việc bảo v
khắc phục,
quyền tác g
Đặc bi
nhanh chóng
đặc biệt là
tiền. Hiện n
mã số sách
các nhà xuấ
cuốn sách. T
coi là giải ph
làm giả, làm
chỉ hạn chế

Bảo vệ quyền tác giả âm nhạc Việt Nam nhận định: “*Chính sách bản quyền tác giả nói riêng và sở hữu trí tuệ nói chung đã được Nhà nước khẳng định từ 20 năm trước. Nhưng đến nay do chưa đủ quyết tâm và giải pháp để thực thi và bảo hộ chặt chẽ những quy định của luật pháp về quyền tác giả*”.

Xuất phát từ thực tế đã nêu, trước hết cần có các giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật về quyền tác giả. Thực tế cũng cho thấy, có một số quy định pháp luật còn chưa rõ ràng, gây khó khăn trong việc hiểu và áp dụng, chưa đảm bảo tính khả thi khi áp dụng vào thực tế. Vì vậy, Nhà nước cần sớm ban hành các quy định cụ thể về bảo hộ quyền tác giả như:

- Giải quyết tranh chấp liên quan đến quyền tác giả thông qua con đường hòa giải, thương lượng; quy định rõ ràng về phạm vi bảo hộ quyền tác giả một cách khách quan và toàn diện.

- Quy định về bảo hộ quyền tác giả cần được thống nhất trong một văn bản pháp luật về các quyền nhân thân và quyền tài sản của tác giả và chủ sở hữu quyền tác giả, sửa đổi các quy định liên quan đến chủ thể quyền sở hữu trí tuệ.

- Cần có những chế tài xử lý mạnh hơn nhằm răn đe đối với các hành vi xâm phạm quyền nhân thân. Đồng thời, cơ quan lập pháp phải dự báo được những vấn đề phát sinh liên quan đến sở hữu trí tuệ để ban hành quy định pháp luật cho phù hợp.

- Việc xem xét ký kết các điều ước quốc tế cho phù hợp với tình hình thực tiễn ở nước ta là cần thiết. Việt Nam cần chủ động hội nhập, hợp tác quốc tế về sở hữu trí tuệ hướng đến mục tiêu xây dựng và phát triển hệ thống sở hữu trí tuệ đa quốc gia, điều này, góp phần bảo hộ quyền tác giả trên phạm vi toàn thế giới.

Ngoài ra, đối với tác giả, chủ sở hữu quyền tác giả cần có ý thức hơn đối với tác phẩm là giáo trình, việc nâng cao ý thức của tác giả, chủ sở hữu quyền tác giả là rất cần thiết và giải pháp đơn giản đó là nên tổ chức thường xuyên các buổi hội thảo, tọa đàm để phổ biến kiến thức pháp lý cũng như kỹ năng để tác giả, chủ sở hữu quyền tác giả chủ động hơn trong việc bảo vệ quyền lợi của chính mình, hướng dẫn khắc phục, hạn chế và xử lý khi có hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với giáo trình.

Đặc biệt đối với chủ sở hữu quyền tác giả cần nhanh chóng tiếp cận các biện pháp tự bảo vệ quyền, đặc biệt là các biện pháp khoa học công nghệ tiên tiến. Hiện nay các nhà xuất bản tại Việt Nam đã có mã số sách quốc tế (ISBN). Bên cạnh mã số ISBN, các nhà xuất bản nên dán tem chống giả trên tất cả cuốn sách. Tuy nhiên, dán tem chống giả chỉ được coi là giải pháp tạm thời. Khi mà các hành vi in lậu, làm giả, làm nhái ngày càng tinh vi thì giải pháp này chỉ hạn chế hành vi xâm phạm một cách tương đối.

Giám đốc - Tổng biên tập Nhà xuất bản Đại học Vinh - TS. Đinh Trí Dũng cho rằng: “*về lâu dài các nhà xuất bản nên triển khai áp dụng hệ thống phát hiện trùng lặp tác phẩm*”. Nhưng hiện nay rất nhiều nhà xuất bản chưa xuất bản điện tử, việc xuất bản điện tử mới được triển khai nhỏ lẻ nên cần triển khai hiệu quả việc xuất bản điện tử, đăng tải thông tin giáo trình đầy đủ, đồng bộ trên trang thông tin điện tử để giải pháp này hữu hiệu hơn.

- Cần tăng cường tuyên truyền pháp luật về sở hữu trí tuệ, đặc biệt là quyền tác giả, bằng cách tổ chức buổi hội thảo cho sinh viên, giúp sinh viên có thể khai thác hợp pháp một cách tối đa quyền sở hữu trí tuệ.

- Các nhà sách có thể phối hợp với các nhà xuất bản để hỗ trợ giảm giá, khuyến mại cho độc giả. Chẳng hạn, có thể tặng thẻ VIP đổi lấy quà đối với sinh viên mua nhiều sách, giảm giá cho sinh viên có điểm học tập Giỏi, Xuất sắc.

4. Kết luận

Trong xu thế hội nhập hiện nay, bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ ngày càng trở nên quan trọng trong việc thúc đẩy sự sáng tạo, phát triển nền kinh tế, văn hóa và trở thành điều kiện tiên quyết trong hội nhập quốc tế của mỗi quốc gia. Đặc biệt, xã hội càng phát triển thì nhu cầu nâng cao đời sống tinh thần càng tăng lên, do đó các quyền sở hữu trí tuệ nói chung và quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình nói riêng ngày càng được nhiều người quan tâm và chú trọng. Trước tình trạng xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình đang diễn ra phức tạp và khó kiểm soát hiện nay, việc nghiên cứu thực trạng bảo hộ quyền tác giả đối với tác phẩm là giáo trình là vấn đề rất có ý nghĩa đối với hiện tại và cả tương lai.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Bá Diễn (2010). *Thực thi quyền Sở hữu trí tuệ trong tiến trình hội nhập quốc tế những vấn đề lý luận và thực tiễn*. NXB Đại học Quốc gia, Hà Nội.
2. Lê Đình Nghị, Vũ Thị Hải Yến (2012). *Giáo trình Luật sở hữu trí tuệ*. NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
3. Quốc hội (2005). *Luật Sở hữu trí tuệ năm 2005, sửa đổi, bổ sung năm 2009*.
4. Quốc hội (2015). *Bộ Luật Dân sự năm 2015*.
5. Trường Đại học Vinh (2016). Quy định về “*Quy trình xuất bản giáo trình, tài liệu và quản lý tài chính trong việc xuất bản giáo trình, tài liệu, sách liên kết*” của NXB Đại học Vinh.
6. Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới (2005). *Cẩm nang Sở hữu trí tuệ: Chính sách pháp luật và áp dụng*. Bản dịch của Cục Sở hữu trí tuệ.